

คุณนั้นแหละคือตัวแปรที่สำคัญทางการเมือง

ประเวศ วะสี

๘ พ.ค. ๒๕๔๙

ข้อบทความนี้ผมได้มาจากการเผยแพร่ทางอีเมลเรื่อง “ตามหาตัวแปรทางการเมือง” โดยผู้ส่งนิรนาม ผู้ซึ่งดูวีซีดีสารคดีวิกฤตเศรษฐกิจประเทศอาร์เจนตินาที่ ร.ต.อ. ดร.นิติภูมิ เนาวรัตน์ ทำไว้ แล้วเกิดเสียวสันหลังวูบกลัวประเทศไทยจะเป็นเช่นนั้นบ้าง เพราะระบอบเปรองของอาร์เจนตินา กับ “ระบอบทักษิณ” ดูจะคล้ายๆ กัน เพื่อไม่ให้ประเทศไทยล่มจมอย่างอาร์เจนตินา คนไทยทุกคนต้องเป็นตัวแปรที่สำคัญทางการเมือง

แล้วคนไทยจะทำอะไรกันบ้างในการสร้างประชาธิปไตยที่แท้จริง ซึ่งเรียกว่า การปฏิรูปทางการเมือง หรือปฏิวัติประชาธิปไตย หรืออะไรอื่นก็ตามที่ ผมขอเสนอเพื่อประกอบการพิจารณา 5 ประการ คือ

๑. สอบสวนความไม่ถูกต้องของระบอบทักษิณ

ข้อกล่าวหาความไม่ถูกต้องของระบอบทักษิณนั้นฉกรรจ์มาก ไม่ควรผ่านเลย โดยไม่ทำความจริงให้ปรากฏ ควรมีคณะกรรมการอิสระเพื่อแสวงหาความจริง (Independent Truth Commission) เพราะถ้าไม่ทำความจริงให้ปรากฏ ความสมานฉันท์และการทั่วไปข้างหน้าทำไม่ได้ มีความพยายามเบี่ยงเบนความสนใจของสังคมไทยไปทางอื่น เช่น ยุบสภา เลือกตั้งใหม่ กล่าวหาผู้อื่นว่าไม่เป็นประชาธิปไตย เป็นต้น ซึ่งไม่นำไปสู่การแก้ปัญหา แต่ทำให้ยุ่งยากสับสนมากขึ้นอย่างที่เห็น

ระบอบทักษิณถูกกล่าวหาว่าใช้เงินมากมโหฬารให้ได้ ส.ส. เข้ามาสังกัดให้มากที่สุด จ่ายเงินประจำเดือนให้เพื่อปิดปาก ทำอย่างเดียวกันกับ ส.ว. บางส่วน เข้ามาแทรกแซงและครอบงำองค์กรอิสระต่างๆ เช่น ศาลรัฐธรรมนูญ ปปช. กกต. ครองงำและแทรกแซงสื่อสารสาธารณะ ระบบราชการ กองทัพ ตำรวจ ส่งเพื่อนและญาติเข้ากุมตำแหน่งสำคัญๆ ในกองทัพ กองบัญชาการตำรวจแห่งชาติ กองสลากกินแบ่งรัฐบาล และอื่นๆ เพื่อกุมอำนาจเบ็ดเสร็จทั้งประเทศ และทำลายกลไกการตรวจสอบลงโดยสิ้นเชิง เพื่อให้ทำอะไรๆ ได้ตามใจชอบ ซึ่งรวมทั้งทำการโดยมิชอบได้ด้วย ซึ่งมีข้อกล่าวหามากมาย เช่น โคตรโกง โกงทั้งโคตร ผลประโยชน์ทับซ้อนในการใช้อำนาจกับธุรกิจและการเงินของครอบครัว คอร์รัปชั่นเชิงนโยบายต่างๆ การขายหุ้นที่เป็นการขายสมบัติของชาติให้ต่างชาติ อาจทำผิดกฎหมายและผิดรัฐธรรมนูญ ถูกสงสัยว่าจะอยู่เบื้องหลังการใช้ความรุนแรง เช่น การอุ้มฆ่า การใช้อันธพาลเข้าก่อกวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่เขาทำด้วยสันติวิธีและตามรัฐธรรมนูญ เป็นต้น

เหล่านี้เป็นข้อกล่าวหาฉกรรจ์ทั้งสิ้น ซึ่งถ้าผู้ถืออำนาจรัฐทำจริง ย่อมก่อให้เกิดวิกฤตอย่างใหญ่หลวงในบ้านเมือง ถ้าปล่อยไว้โดยไม่มีการพิสูจน์ความจริง บ้านเมืองไม่หายติดขัดและปฏิรูปการเมืองไม่ได้

การแสวงหาความจริงเกี่ยวกับคำกล่าวหาถึงความไม่ถูกต้องของระบอบทักษิณ จึงเป็นปฐมบทของการปฏิรูปการเมือง ไม่ใช่ข้ามเรื่องนี้แล้วไปปฏิรูปการเมืองกันเลย ควรมีการผลักดันให้มีการตั้งคณะกรรมการอิสระเพื่อการแสวงหาความจริง คนไทยทุกคนเท่าที่จะทำได้ ควรเรียนรู้และแสวงหาหลักฐานกันให้มากที่สุดว่าระบอบทักษิณทำอะไรไม่ถูกต้องไว้บ้าง เก็บข้อมูลหลักฐานมาสื่อสารกันอย่างทั่วถึงกันทั้งสังคม สังคมต้องเรียนรู้ว่าธนาภิบาลเมืองส่งผลเสียอย่างไรไว้บ้าง เพื่อเป็นพื้นฐานความรู้ เพื่อการปฏิรูปการเมืองต่อไป

๒. การป้องกันทุนขนาดใหญ่เข้ามายึดอำนาจทางการเมือง

โบราณนั้นแยกอำนาจรัฐกับพ่อค้าออกจากกัน เพราะพ่อค้าย่อมมีความโลภเป็นเจ้าเรือน อำนาจรัฐต้องดูแลให้พ่อค้าอยู่ในกรอบกติกา การที่ทุนขนาดใหญ่เข้ามายึดอำนาจทางการเมืองได้ ก่อให้เกิดดุลอำนาจในบ้านเมืองอย่างมหาศาล ฉะนั้นในการปฏิรูปการเมืองคราวนี้ จะต้องช่วยกันคิดให้ดีว่าจะวางกรอบ กติกา และกลไกอย่างไร จึงจะป้องกันไม่ให้ทุนขนาดใหญ่เข้ามายึดอำนาจทางการเมือง เช่น

- 1) ให้ลงเลือกตั้งได้โดยไม่สังกัดพรรคการเมือง เพื่อเปิดโอกาสให้คนดี ๆ ลงสมัครและมีโอกาสได้รับเลือกตั้งและลดอำนาจเงินลง
- 2) จำกัดการทุ่มทุนหาเสียง เปิดโอกาสให้ใช้สื่อของรัฐอย่างเท่าเทียมกัน
- 3) ตรวจสอบการรับและจ่ายเงินของพรรคการเมืองและครอบครัว โดยองค์กรที่มีอิสระจริง และบัญญัติโทษหนักถ้าฝ่าฝืน ซึ่งนอกเหนือจากการยุบพรรค ตัดสิทธิ์ในการสมัครรับเลือกตั้ง ควรรวมถึงโทษปรับและจำคุกด้วย
- 4) บัญญัติกระบวนการสรรหากรรมการขององค์กรอิสระ เช่น ศาลรัฐธรรมนูญ ปปช. กกต. ที่ป้องกันการแทรกแซงจากอำนาจรัฐและอำนาจเงิน

ควรมีคณะกรรมการอิสระเพื่อการสรรหา ซึ่งมีที่มาที่เป็นอิสระและมีเกียรติ เช่น ให้คณะกรรมการคมนตรี ผู้แทนศาลยุติธรรม ผู้แทนอธิการบดี ร่วมกันเสนอชื่อคณะกรรมการสรรหา คณะกรรมการสรรหามีหน้าที่เสนอชื่อผู้ที่คิดว่าสุจริตยุติธรรมและมีความสามารถเหมาะสม มีจำนวน 2 เท่าของจำนวนกรรมการในองค์กรอิสระ เพื่อให้รัฐสภาลงมติ ถ้าการสรรหาได้คนดี ๆ มา ไม่ว่าจะลงมติอย่างไร ก็จะได้คนดีอยู่รำไป

ถ้ามีคณะกรรมการอิสระเพื่อการสรรหาที่มีเกียรติและความสุจริตย่อมเป็นกลไกที่มีประโยชน์อย่างอื่น ๆ อีกมาก เช่น สรรหาผู้ดำรงตำแหน่งสำคัญ ๆ หรือสรรหาคณะกรรมการอิสระเพื่อการตรวจสอบการบริหารราชการแผ่นดิน ถ้าคิดว่าควรมีคณะกรรมการเช่นนี้ เป็นต้น

๓. องค์กรสื่อสารที่เป็นอิสระ

การสื่อสารให้คนไทยรู้ความจริงโดยทั่วถึง เป็นเครื่องมือพัฒนาประชาธิปไตย และพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา ศาสนาธรรม และวัฒนธรรม อย่างสำคัญยิ่ง ในรัฐธรรมนูญปฏิรูปการเมือง ควรบัญญัติองค์กรสื่อสารที่เป็นอิสระ ซึ่งมีที่มาของงบประมาณอย่างอิสระ มีที่มาของคณะกรรมการบริหารองค์กรอย่างอิสระ ซึ่งสรรหาโดยคณะกรรมการอิสระเพื่อการสรรหาดังกล่าว

ข้างบน และสามารถทำการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์โดยการใช้สื่อทุกประเภท เช่น โทรทัศน์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต สิ่งพิมพ์ ซึ่งรวมทั้งการส่งเสริมสิทธิและความสามารถในการสื่อสารของชุมชนองค์กรสื่อสารที่เป็นอิสระจะช่วยพัฒนาประชาธิปไตยอย่างก้าวกระโดด

๔. ประชาธิปไตยเป็นไปได้ถ้าปราศจากความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น

ประชาธิปไตยไม่ได้มีแต่การเลือกตั้งระดับชาติเท่านั้น ความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นเป็นฐานของประชาธิปไตย ควรศึกษากันให้ดี ๆ ว่าจะบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและกฎหมายลูกอย่างไร จึงจะส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็ง ควรออกพระราชบัญญัติสิทธิชุมชน ถ้าชุมชนมีสิทธิในการทำมาหากิน ในการใช้ทรัพยากรอย่างเป็นธรรมและยั่งยืน กำหนดการศึกษาที่มีประโยชน์ต่อชุมชน ในการสื่อสารของชุมชน และในการมีระบบการเงินของชุมชน ชุมชนจะหายจน มีศักดิ์ศรี กำหนดอนาคตของตนเองได้ และเป็นรากฐานของประชาธิปไตย

ควรปลดปล่อยองค์กรท้องถิ่นจากการถูกรวบงำด้วยอำนาจรัฐส่วนกลาง มีการสนับสนุนทางงบประมาณและทางวิชาการอย่างเหมาะสม ควรมีการตั้งสถาบันวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่นที่มีความเข้มแข็งทางวิชาการ สามารถส่งเสริมสนับสนุนความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน และท้องถิ่นได้อย่างต่อเนื่อง

๕. ประชาธิปไตยไม่ได้มีแต่การเลือกตั้งเท่านั้น การเมืองของพลเมืองและการปฏิวัติประชาธิปไตย

ประชาธิปไตยทางอ้อมหรือประชาธิปไตยโดยเลือกตัวแทนเกิดขึ้นในสมัยโบราณ เมื่อการสื่อสารและการคมนาคมยังไม่สะดวก ราษฎรต้องเลือกตัวแทนขึ้นมาขึ้นเกี่ยวนไปเป็นปากเป็นเสียงของตนในเมืองหลวง แต่บัดนี้การคมนาคมและการสื่อสารมีอย่างรวดเร็วทั่วถึงทั้งประเทศ ประชาธิปไตยแบบตัวแทนจึงเชยและล้าสมัยเต็มที และเอาดีไม่ได้ ต้องมีประชาธิปไตยโดยตรงที่ทุกคนมีส่วนร่วมได้

หนึ่งในสังคมสมัยใหม่ที่มีปัญหายาก ๆ และสลบซับซ้อน อำนาจอย่างเดียวแก้ปัญหาไม่ได้ รัฐบาลทักษิณเป็นรัฐบาลที่มีอำนาจมากแต่แก้ปัญหาไม่ได้ จำเป็นต้องมีการเปิดพื้นที่ทางสังคมและพื้นที่ทางปัญญาอย่างกว้างขวาง นั่นคือ สังคมจะต้องเข้ามามีบทบาทอย่างกว้างขวาง ในการกำหนดนโยบายในการพัฒนาต่าง ๆ และในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญมาตรา ๗๖ การเคลื่อนไหวทางสังคมอย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอที่จะฝ่าความยากของปัญหาในปัจจุบัน แต่ต้องมีกระบวนการทางปัญญาอย่างเข้มแข็งด้วย คือสามารถแสวงหาความรู้และจัดการความรู้มาใช้ได้อย่างเหมาะสม จึงเรียกกระบวนการร่วมทางสังคมและปัญญาว่า “การเปิดพื้นที่ทางสังคมและทางปัญญาอย่างกว้างขวาง”

ต้องหาจุดบรรจบระหว่างการเมืองของพลเมือง การเปิดพื้นที่ทางสังคมและพื้นที่ทางปัญญาอย่างกว้างขวาง และการปฏิวัติประชาธิปไตย

การปฏิวัติประชาธิปไตย หมายถึงการปฏิวัติจิตสำนึกของประชาชนทุกคนว่าเรามีเกียรติ มีศักดิ์ศรี มีศักยภาพ เป็นเจ้าของอธิปไตย ลูกขึ้นจับมือกันทำอะไรดี ๆ เพื่อบ้านเมืองให้เต็ม

ประเทศ ไม่รื้อรัฐธรรมนูญและไม่รอประชาธิปไตยแบบตัวแทนซึ่งเอาดีได้ยาก ความชอบธรรมไม่ได้มีเฉพาะนักการเมืองเท่านั้น แต่ประชาชนทุกคนมีความชอบธรรมในการเคลื่อนไหวทางการเมือง นี่คือการปฏิวัติประชาธิปไตย เพื่อสร้างธรรมาภิบาลประชาธิปไตย ไม่ปล่อยให้ประชาธิปไตยเป็นประชาธิปไตยแบบอำนาจ หรือประชาธิปไตยแบบสภามานย์อีกต่อไป

คุณนั้นแหละคือตัวแปรที่สำคัญทางการเมือง

คุณนั้นแหละที่ต้องมีส่วนในการปฏิรูปการเมือง

คุณนั้นแหละที่ต้องสร้างประชาธิปไตยที่พลเมืองทุกคนมีส่วนร่วมได้ การเมืองไม่ได้มีแต่การเมืองของนักการเมืองเท่านั้น ถ้าการเมืองมีแต่การเมืองของนักการเมืองเท่านั้น บ้านเมืองฉิบหายลูกเดียว ต้องมีการเมืองของพลเมือง เป็นการเมืองที่ใหญ่กว่าและเข้ามากำกับการเมืองของนักการเมือง

รัฐธรรมนูญฉบับใหม่จะต้องบัญญัติการเมืองของพลเมืองให้ชัดเจน และบัญญัติเครื่องมือในการสนับสนุนการเปิดพื้นที่ทางสังคมและพื้นที่ทางปัญญาอย่างกว้างขวาง ควรมีการจัดตั้งกองทุนสนับสนุนนวัตกรรมทางสังคม

นวัตกรรมทางสังคมหมายถึงการเปิดพื้นที่ทางสังคมและพื้นที่ทางปัญญาอย่างกว้างขวาง เพื่อให้ชาติเข้มแข็ง สามารถเผชิญกับปัญหาอุปสรรคอันซับซ้อนที่มาจากทั้งภายในและภายนอกประเทศ กองทุนนี้ต้องมีที่มาของคณะกรรมการและงบประมาณอย่างอิสระ ควรให้คณะกรรมการอิสระเพื่อการสรรหาตามที่กล่าวถึงในข้อ ๒ เป็นผู้สรรหาคณะกรรมการกองทุน และบัญญัติที่มาของงบประมาณที่เป็นอัตโนมัติ ทำนองเดียวกับกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ซึ่งไม่ควรต่ำกว่าหนึ่งหมื่นล้านบาทต่อปี

ที่น่าเสนาอาเนนี่เป็นการบรรจบของการปฏิรูปการเมือง การเมืองของพลเมืองประชาธิปไตยโดยตรง การเปิดพื้นที่ทางสังคมและทางปัญญาอย่างกว้างขวาง และการปฏิวัติประชาธิปไตย

คนไทยทุกคนและในทุกภาคส่วนควรตื่นตัว มีส่วนร่วมในการคิดค้น วิเคราะห์วิจารณ์ เผยแพร่ข้อมูล และความคิด เพื่อสร้างสรรค์ประชาธิปไตยที่แท้ เพราะ

คุณนั้นแหละคือตัวแปรที่สำคัญทางการเมือง
